

5. Djupaforskyftan och anläggningar vid fallet .

I sagan om Jättarna Mör och Rotn sägs att de hade en tävlan om vem som först kunde gräva en å från de småländska skogarna. Den som först kom till havet skulle få den åtrådda jättekvinnan Blida. De höll ungefär jämna steg, men när Rotn hade kommit till Djupadal fann han sig omgiven av berg på alla sidor. Han var besegrad. Då han i det samma hörde sorlet från de muntra forsarna i Mörrumsån, dängde han i ursinne

ett stort flyttblock mitt i klippan, som sprack med ett brak och vattnet kastade sig utför branten! Men det var för sent. Och Mörrumsån blev välsignad med ett rikt

laxfiske medan Rottne å istället dömdes att ta ett människoliv om året. Det var så klyftan kom till. Ronneby å hette förr Rottne å. Den s.k. Djupaforskyftan är en förkastningspricka, endast 1,5 m bred och 18 m djup. Härigenom passerar Ronnebyån. Vattnets kraft gör att det blir ett vackert skådespel när det pressas in i den trånga passagen. I anslutning till vattenfallet har det funnits verksamhet långt tillbaka i tiden. Det tidigaste belagda är från en köpehandling från år 1688 om försäljning av en kvarn, som hette Häggatorps kvarn. När kvarnen sedermera såldes till Hans Wachtmeister på Djupadals herrgård så fanns det även en skinnredarstamp och en lumpstamp. Nederbädden till en av stamparna finns liggande norr om bron som går över rännan. Den första egentliga industrialanläggningen vid fallet var ett gevärsfaktori och det anlades under 1600-talets första hälft.

6. Kockums Jernverks AB

Anläggningen ligger i anslutning till Kallinge vattenfall vilket inköptes år 1849 av Frans Henrik Kockum, Anton Hahn och Johan Henrik Ryffel. De anlade ett kopparverk med hammare och valsverk vid fallet. Kopparepo-

pen blev kortvarig och upphörde år 1867. Nu anlades ett valsverk för järnplåt, takplåt samt remsor för klippspikstillverkning. Ett stångjärnsvalsverk igångsattes år 1868. F H Kockum ägde ett annat bruk i Småland som hette Örho bruk. Detta flyttades år 1888 från Småland ner till Kallinge, det var gjuteri och mekanisk verkstad. Jernverket utvecklades till en stor industri med 7-800 anställda. Stora delar av produktionen hade utvecklats i början på 1990-talet. Här tillverkades under de år som Jernverket fanns många olika produkter allt från lantbruksmaskiner och moderna elspisar till gjutjärnsgrutor för hushåll. Som ett minnesmärke från valsverkstiden står nu svänghjulet på plats vid Kockums gamla utställningshall. Detta svänghjul fanns för drivning av ett s.k. götvalsverk. Först drevs det med enbart vattenkraft som senare ersattes av eldrift. I götvalsverket valsades ut plåtämnen som uppvärmdes och valsades till plåt i ett annat valsverk. Utställningshallen fanns på den stora industri- och slöjdställningen i Malmö år 1896. Hallen flyttades efter utställningen till Kallinge och fungerade som kyrka under många år. Byggses sedermera om till en fritidsgård med gymnastiksal och bibliotek.

8. Lin-snuggan.

Denna lilla anläggning användes vid linberedning. Den är byggd som en kallmurad mur mot en bergvägg och kallades för en "snugga". Torkningen av linet i en snugga gick till på följande vis. Över eldgropen lades färskhuggna slätarbetade stänger, varpå "toet", linet, lades för torkning. Elden fick passas så

att den aldrig slog ut i låga, elden skulle bara mälta sakta, för att ej antända linet. Efter torkningen brötades linet så att skälkskalen skulle falla bort. Varför snuggan finns här beror på att två torp fanns här i nära anslutning.

10. Verperyd vattenfall.

Omkring 1880 startade Caspar Wrede på Djupafors AB här ett pappersbruk för framställning av träslipmassa. Själva bruket låg där idag kraftstationen ligger, torkladorna för massan låg väster om ån. Trämassekakorna rallades ut från bruket upp till torkladorna och hängdes här upp för att torka, genom att vinden kunde blåsa igenom spjälväggarna. Slipmassan fraktades med hästskjuts till Djupadal för förädling till kartongpapp. Bruket lades ner år 1916. Nuvarande verksamhet, elproduktion.

11. Stenmurar.

I vårt landskap finns det många, många mil av stenmurar.

Av stenmurar finns det olika typer; dubbelmur, enkelmur och halvmur. *Dubbelmur.*

För att muren skulle ligga stadigt och frostsäkert grävdes först ett dike som stenfylldes. Härfter lades två kanter av stora stenar och emellan dessa fylldes med mindre stenar.

Enkelmur.

Enkelmuren har inget stenfyllt dike i botten utan mindre stenar placerade på två stenrader. Detta medför att enkelmuren är ostadig och behöver ständigt underhåll.

Halvmur.

Denna typ av mur förekommer främst kring trädgårdar. Den ena sidan sluttar in mot trädgården och muren får en rätvinklig triangel som genomskärning

14. Karlsnäs gård

Gården finns dokumenterad sedan mitten av 1700-talet men kan vara ännu äldre. Den gick då under namnet Röttelångsery. Namnet syftar på sjön Röttlängen, genom vilken Ronnebyån passerar.

Namnet Karlsnäs började dyka upp i början på 1800-talet. Många ägare har kommit och gått under årens lopp. Karlsnäs gård som i dag ägs av Ronneby kommun är en friluftsanläggning. Ronneby Orienteringsklubb driver "Friluftscentrum Karlsnäs gård" som ger stora möjligheter till avkoppling, rekreation, grillning, motionsaktiviteter, paddla kanot, gå tipspromenad, skidåkning m m.

Ett 40-tal bäddar finns för övernattnin med vandrarhemstandard. Omklädningsrum med toaletter är öppna dygnet runt vid anläggningen.

För bokning av förtäring och eventuell övernattnin
0457-46 00 16

Djupafors pappersbruk

startades 1868 av Caspar Wrede på Djupadals herrgård. Tillverkningen var i början endast träslipmassa. År 1870 inköpte Henrik Wrede en begagnad kartongmaskin från Tyskland och kunde nu förädla slipmassan till kartongpapp. År 1914 gjordes stora förändringar. Pappmaskinernas antal ökades till 12 st och antalet anställda var 60 st. Årsproduktionen låg på ca. 3000 ton. År 1956 sattes en ny maskin in och vid 100 årsjubileet 1968 hade man en årsproduktion på 28000 ton papp. Under nuvarande ägare produceras 60000 ton papper om året med den moderniserade maskinen från 1956.

Djupadals herrgård

ägdes på 1600-talet av rådmannen Ludvig Bossow. Det fanns en ägare på 1700-talet vid namn Johan Timell som sålde godset till greve Hans Wachtmeister år 1773. Godset var i Wachtmeisters ägo fram till 1838 då det inköptes av friherre Caspar Wrede. Caspar Wrede gjorde stora jordförvärv runt Djupadal och utvecklade egendomen till ett storgods. Godset ägdes av denna släkt fram till år 2000.

7. Hagmarken

Detta är en naturtyp av öppen hagmark och blandlövhage. Den kännetecknas av rödvenhed och färsvingeltorräng med betad ljung. Bland örterna kan man notera Backnejlika, Ångsskallra, Ögontröst, samt Back- och Stortimjan. I hagmarken finns även ett antal fridlysta arter såsom Nattviol, Backsippa, Hedblomster och vid åkanten Kungsbräken.

9. Brantafors vattenfall.

År 1886 inköptes Brantafors vattenfall av Caspar Wrede på Djupadals gård. Här anlades ett litet pappersbruk för tillverkning av träslipmassa. Själva bruket låg där idag kraftstationen ligger, torkladorna för massan låg på höjden öster härom. Trämassekakorna rallades ut från bruket upp till ladorna och hängdes här för att torka, genom att vinden kunde blåsa genom spjälväggarna. Här fanns också en smedja som kunde försörja bruket med smidesarbete och reparationer (revs år 2003). För arbetare på bruket var det uppfört en kasern med fyra lägenheter. Kasernen flyttades vid avvecklingen till Djupadal. Här fanns också en bak- och bykstuga för brödbak och tvätt. Slipmassan fraktades med hästskjuts till Djupadal för förädling till kartongpapp. Bruket lades ner år 1915. Nuvarande verksamhet är elproduktion.

12. Karlsnäs vattenfall

Under flera århundraden har det funnits verksamhet här och det var vattenkraften som utnyttjades. Här har funnits både kvarn och sågverk enligt karta av A Bentzer från 1890. Elkraftverk byggdes här relativt tidigt och har byggts om flera gånger och senaste gången var 1958. Effekten är 0.6 MW. Fallhöjden på vattenfallet är 6 m.

13. Nickatorpet.

Detta torp är det enda dagsverkstorp under Karlsnäs där fastigheten fortfarande står kvar. Den siste brukaren var Sven Olof Pettersson och dennes sambo Hortensia Hansson. På torpet hade man 2 kor, grisar och höns. År 1931 blev torpet scoutstuga.

Upprättad 2006 av Ronneby Orienteringsklubb i samarbete med Ronneby kommun och Skogsstyrelsen

Rekognosering: Bengt-Åke Nilsson, Göran Folkesson

Text: Bertil Friberg

Foto: Bertil Friberg, Göran Folkesson, Franz Feldmanis, Kurt Gagner

Christian Hylse

Tack till berörda markägare för upplåtelse av skogsvägar och stigar för Karlsnäsledens genomförande.